

بسم الله الرحمن الرحيم

چستی روانشناسی اسلامی با رویکرد جامعه نگر

پژوهشگاه حوزه و دانشگاه

محمد کاویانی

چیستی روانشناسی جامه نگر ۱

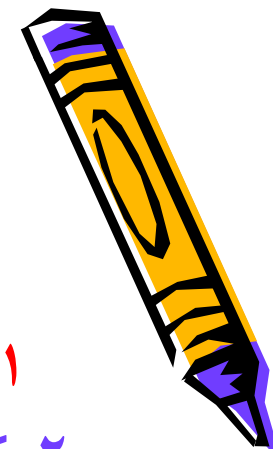

تأسیس به عنوان یک رشته روانشناسی:
موضوع آغازین: شروعش در باب روانشناسی بالینی و بهداشت روان
اکنون: مسائل زیست محیطی را فراتر از حیطه فردی بررسی می کند.
بهداشت عمومی و رفاه جامعه.

اکنون بخش انجمن روانشناسی آمریکا، به این گرایش اختصاص دارد.
حوزه های مرتبط: سلامت عمومی، روانشناسی سلامت، مفاهیم و ارزش
ها، پیشگیری، توانمند سازی، عدالت اجتماعی، مشارکت شهروندان،
همکاری و نقاط قوت جامعه، پایه تجربی، ... (محبوبه دادفر و
همکاران،)

چیستی «۲»: عوامل شکل گیری ر.ج.ن.:

۱. آگاهی یافتن از نقش عوامل اجتماعی
۲. کمبود متخصص در خدمات درمانی و تلاش برای پیشگیری
۳. فقر و بهداشت روان:

۴. وضعیت ناگوار بیماری های روانی

۵. روانشناسی جامعه نگر و روح زمان
۶. آلات چهره- تماس چشمی- تن صدا-

چیزی،» «

- معتقد به ایجاد یک ساختار یکپارچه در کلیه سط جامعه؛
- تجميع سیستمی، متخصصان گرایش های مختلف
- (بالینی، سلامت، بهداشت روانی، روانپزشکی، جامعه شناس، مددکار اجتماعی و
- (دادفر و همکاران،)

چیستی (در ایران) « »

- کتاب ها و مقالات معدود
- (دادفر، کولیوند، وحید عاطف، اصغر نژاد، ... به صورت مشترک و جداگانه)، طاهر خانی،
- نامگذاری ها،
- «کارگاه روانشناسی جامعه نگر»
- «مرکز مشاوره جامعه نگر»
- «مرکز سلامت جامعه نگر»
- روانپزشکی جامعه نگر.

«مشابهت در مسائل» بین «ر.ج.ن. معاصر» و «ر.ج.ن. اسلامی»

* ۱. علل مشکلات چه هستند؟

* ۲. مشکلات چگونه تعریف می شوند؟

* ۳. ر.ج.ن. در کجا اجرا می شود؟

* ۴. خدمات چگونه طراحی می شوند؟

* ۵. در مداخلات، بر چه چیزی تأکید می شود؟

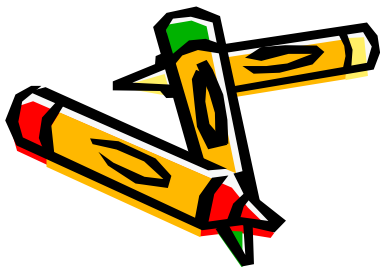
* ۶. چه کسی صلاحیت مداخله دارد؟

تفاوت بین

« . . . » « . . . »

- : منحصر به اهداف بالینی و سلامت / روانشناسی مثبت.
- هدف: بهداشت روان / تمام مشکلات روانشناختی جامعه اسلامی.
- عوامل دخیل: حاکمیت نقش مهمی ندارد / حاکمیت در جامعه اسلامی نقش مهم دارد.
- امکان موفقیت: « . . . » ظرفیت های اعتقادی، فرهنگی، سیاسی، اجتماعی و، به کمک می آید.

منظور ما از به کار گیری این اصطلاح:

منظور ما، نقش روانشناسی در «جامعه سازی اسلامی» .

. شورای علمی این کرسی را تصویب نکرد.!!!!!!!

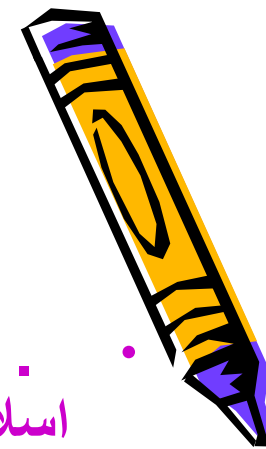
. نزدیک ترین گرایش روانشناسی « . . . » .

. پس توضیح « . . . » به همین حد کافی است،

. و بیشتر به « . . . اسلامی » می پردازیم.

« . . . »

• هدف نهائی «اسلامی سازی علوم انسانی» «بودن در خدمت جامعه اسلامی» .

• این هدف، در دهه گذشته به اندازه کافی محقق نشده .
• (در بهترین حالت، متن درسی نوشته شده) .

• اقتضای گام دوم انقلاب و بیانیه امام خامنه ای (دام ظلّه الوارف)
این است که علوم انسانی، بیش از پیش ایفای نقش کنند .

• این پژوهش، یک نقشه راه را ترسیم می کند، نه چیزی بیشتر .

ویژگی های «ر.ا.ج.ن.» ۱

۱. دغدغه اصلی اش «جامعه سازی اسلامی» است، نه علم تجربی روانشناسی.

۲. باور دارد که «علم دینی»، در چالش ها در مسیر «حل مسائل جامعه اسلامی» ایجاد شود.

۳. یک زیر سیستم از سیستم جامع مفهومی اسلام (هندسه معرفتی اسلام) هستند.

ویژگی ها «ر.ا.ج.ن.» ۲

۴. این زیر سیستم در تمام ارکان، با سیستم اصلی سازگاری دارد.
(ارکان: مبانی، تعریف، موضوع، روش، مسائل، هدف، ضرورت، مفاهیم
اساسی، مرزبندی با علوم دیگر)
۵. این زیر سیستم، به علم تجربی محدود نمی شود.
۶. این زیر سیستم، معرفت روانشناختی است، نه علم تجربی صرف.
۷. روانشناسی تجربی معاصر، بخشی از آن محسوب می شود.

ویژگی ها «ر.ا.ج.ن.» ۳

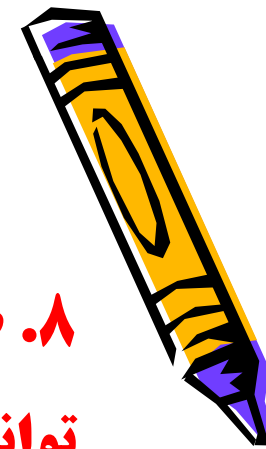
۸. ظرفیت این زیر سیستم، برای «بررسی رفتار و تجلیات روانی»
توانمند تر است.

۹. در اهداف کلان، تابعی است از اهداف سیستم جامع مفهومی اسلام.

۱۰. روانشناختی بودنش مرهون، تعریف و اهداف نظری است

(توصیف، تبیین، پیش بینی، و تغییر یا کنترل)

۱۱. از روانشناسی معاصر، گسترده تر خواهد بود.

ویژگی های «ر.ل.ج.ن.» ۴

۱۲. حرکت از جامعه به دانشگاه است نه از دانشگاه به جامعه.

۱۳. در این زیر سیستم، نگاه به انسان تعمیم دارد:

از دنیائی به دنیائی – آخرتی

از مادی، به مادی – معنوی

از توصیفی صرف، به توصیفی تجویزی و ارزشی

ویژگی های «ر.ا.ج.ن.» ۵

۱۴. با رویکرد جناب شجاعی، همخوانی کامل ندارد. ایشان: الف. فقط به مبانی و قلمرو اشاره کرده است؛ ب. روانشناسی اسلامی را به عنوان یک مکتب، ملاحظه نکرده است.

۱۵. با رویکرد، جناب غروی و آذربایجانی ناهمخوان است: الف. در حیطة قلمرو؛ ب. عدم انسجام به عنوان یک مکتب.

۱۶. با رویکرد جناب شریفی (احمد حسین) به لحاظ روش، همخوان است؛ لکن، ایشان فقط به بخشی از نقشه راه پرداخته اند، نه در همه ارکان.

اقدامات مورد نیاز ۱

الف. گفتمان سازی شود تا:

۱. مسئله‌گزینی از غیر جامعه، حرمت اجتماعی نداشته باشد.
۲. آئین نامه ترفیع و ارتقاء و ...، به نفع این گفتمان تغییر کند.
۳. پژوهش‌های غیر مرتبط، امتیاز نداشته باشند.
۴. مجلات، مقالات غیر مرتبط را منتشر نکنند.
۵. ورود علوم روانشناختی به کشور، با توجه به این نیاز باشد.
۶. تحصیلات تکمیلی، با توجه به این نیاز شکل بگیرد.
۷. اساتید داشته‌های خود را در این جهت به کار بگیرند.

اقدامات مورد نیاز ۲

ب. یک آینده پژوهی در باب روانشناسی اسلامی با این رویکرد انجام بشود.

ج. در این گفتمان، چگونگی اعمال و اِشْرابِ مبانی اسلامی، دیده شود.

د. بر اساس آن آینده پژوهی، جدولی از پژوهش های مورد نیاز تهیه و جاهای خالی آن مشخص شود.

ه. در آن جدول، همه گرایش های روانشناسی اسلامی دیده شوند.

و. کل آن جدول، زیر سیستمی از «سیستم جامع مفهومی اسلام» باشد.

۴ اصطلاح مرتبط داریم

الف. روانشناسی اسلامی به عنوان یک مکتب

ب. روانشناسی قرآن بنیان

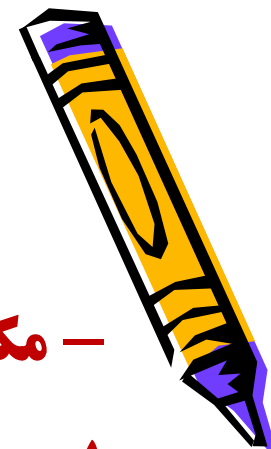
ج. رویکرد تأسیسی

د. رویکرد اصلاحی و ترمیمی:

هر کدام یک جلسه مستقل می طلبد، لکن به اختصار:

روانشناسی اسلامی به عنوان یک مکتب ۱

– مکتب به دو معنی (شهید صدری_ در عرض مکاتب روانشناختی)

۱. مسئله گزینی از: الف. جامعه اسلامی؛ ب. متون اسلامی

۲. مفاهیم اساسی خودش را دارد:

(روح، فطرت، نفس، عمل، ایمان، خدا باوری، معاد باوری، عقل، ...)

۳. تفاوت ها و تشابه های آشکاری با روانشناسی معاصر دارد.

۴. تمام ارکان باید مطابقت با اسلام داشته باشد.

۵. مبانی نظری خاص خود را دارد.

روانشناسی قرآن بنیان

۱. قرآن بنیان بودن، به معنای «بریده از روایات» نیست.
۲. ویژگی های مشترک زیادی با «رویکرد تأسیسی» و «رویکرد مکتب» دارد.
۳. تفاوت هائی نیز با آن دو اصطلاح دارد.
۴. ترابط قرآن و روانشناسی دارای ۷ مرحله است که در مقاله «طیب حسینی - کاویانی - مرتضوی» اشاره شده است.

رویکرد تأسیسی

۱. این اصطلاح، بیش از یک دهه قبل، توسط دکتر خسرو باقری، به کار گرفته شد، ولی ادامه نیافت.

۲. آنچه مورد نظر ماست، بسیار متفاوت است با آنچه قبلاً گفته شده است.

۳. اصلی ترین مطلب این است که در تمام ارکان، موافقت با اسلام دارد.

۴. ارتباطش با دیگر علوم اسلامی را مشخص می کند.

رویکرد اصلاحی و ترمیمی

. اصلی ترین مطلب این است که «فقط در بعضی از

ارکان» اسلامی است».

. به عدم مخالفت با اسلام اکتفا کرده است.

. ارتباطش را با دیگر علوم اسلامی مشخص نمی

کند.

. مسائل جامعه اسلامی را هدف قرار نداده است

پیش فرض ها و مبانی نظری ۱

۱. پیام وحی، حجیت معرفت شناختی دارد.
۲. «ر.ا.ج.ن.» اعم است از روانشناسی تجربی.
۳. قرآن و سنت، برای حضور در زندگی روزمره است.
۴. اسلام، جامع، جهانی، و جاودانه است.
۵. زندگی روزمره امروزه در قالب علوم انسانی شکل گرفته و هدایت شده است.

پیش فرض ها و مبانی نظری ۲

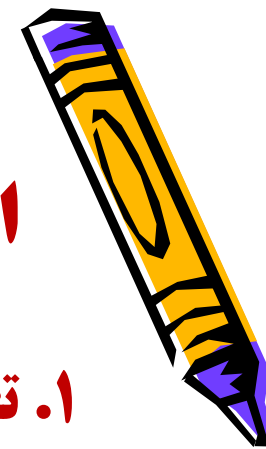
۶. فرایند اجتهاد (فرا تر از فقه) در پاسخ گوئی به سوالات،
ایفای نقش می کند.

۷. «ر.ا.ج.ن.» در بلند مدت، با روش شناسی ترکیبی حاصل
می شود.

۸. «ر.ا.ج.ن.» با رویکرد تأسیسی، کاملاً ملازمت دارد.

اشتراکات «ر.ا.ج.ن.» با «رویکرد ترمیمی».

۱. تعریف واحدی از روانشناسی دارند.

۲. به توصیف، تبیین، پیش بینی و کنترل می پردازند.

۳. روش تجربی را معتبر می دانند.

۴. از دستاوردهای مسلّم روانشناسی معاصر استفاده می کنند.

۵. قابل بررسی و نقد هستند.

۶. مبتنی بر اصول موضوع حاصل خود هستند.

افتراقات «ر.ا.ج.ن.» با «رویکرد ترمیمی» ۱

۱. «ترمیمی» در اکثر ارکان، و «ر.ا.ج.ن.» فقط در تعریف و اهداف نظری ملزم به هماهنگی با روانشناسی معاصر هستند.

۲. «ر.ا.ج.ن.» موافقت کامل با اسلام را می خواهد، اما ترمیمی، به عدم مخالفت اکتفا می کند.

۳. «ر.ا.ج.ن.» ذیل هندسه معرفتی اسلام (سیستم جامع مفهومی اسلام) شکل می گیرد، اما ترمیمی، جایگاه خود را مشخص نمی کند.

افتراقات «ر.ا.ج.ن.» با «رویکرد ترمیمی» ۲

۴. ر.ا.ج.ن.، خودش را زیر سیستم از هندسه معرفتی اسلام می داند؛ اما ترمیمی، خود را بریده از دیگر علوم اسلامی تعریف می کند.

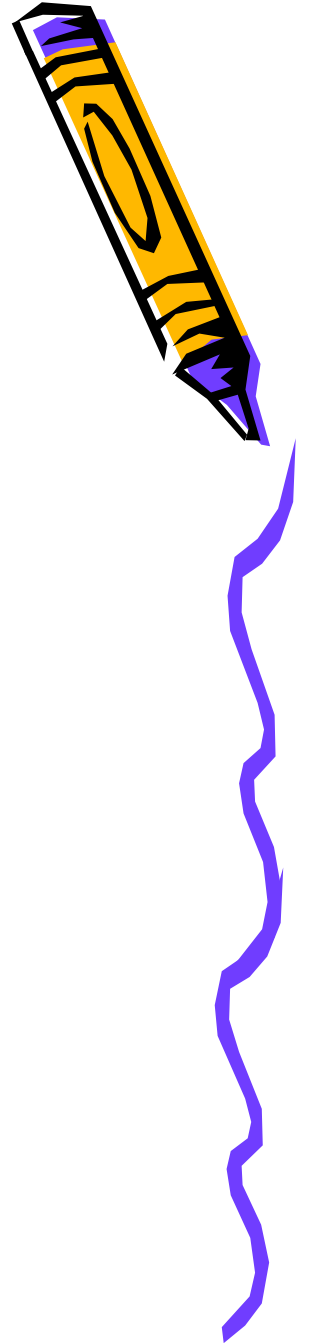
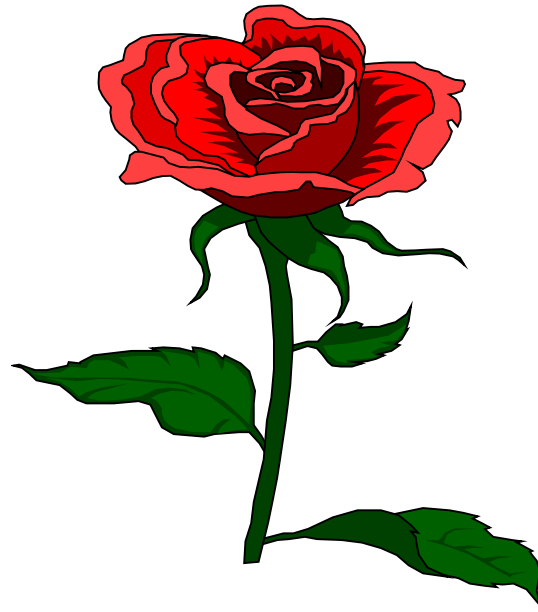
۵. ر.ا.ج.ن. نقطه عزیمت خود را از جامعه به سوی دانشگاه می داند، اما ترمیمی، از دانشگاه به سوی جامعه.

۶. ر.ا.ج.ن. در مسئله گزینی و اولویت دهی، تابعی از نیازهای روانشناختی جامعه اسلامی است، اما ترمیمی، تابعی از مسائل متعارف و جاری روانشناسی معاصر است.

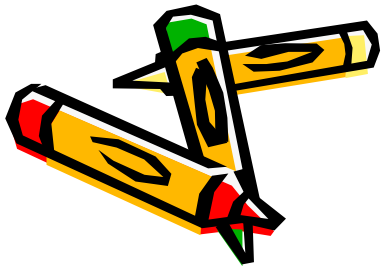
۷. ر.ا.ج.ن. یک مکتب روانشناختی مستقل محسوب می شود، اما ترمیمی، ذیل روانشناسی معاصر دیده می شود.

هو اللطيف

باصلوات بر محمد وآل محمد

با تشکر فراوان از لطف و
حوصله عزیزان